

Wendbare en adaptieve docenten

In deze blog richt ik me specifiek op de impact van het coronavirus op de wendbaarheid en de flexibiliteit van docenten in het beroepsonderwijs. Wat komt er allemaal bij kijken als docenten met passie om te onderwijzen ineens tegen een scherm staan te praten? Welke vaardigheden vraagt de omslag naar afstandsonderwijs? Hoe kunnen docenten een andere rol pakken? **MARIOLA GREMMEN**

DOOR ONLINE
ONDERWIJS IS DE
DOCENTROL NU
MEER VERSCHOVEN
NAAR COACHING

In het (hoger) beroepsonderwijs leiden we studenten op tot wendbare en adaptieve professionals. In deze maatschappij is het belangrijk dat professionals flexibel reageren op nieuwe inzichten en kunnen omgaan met veranderingen en innovaties. Een leven lang leren staat centraal: constant nieuwe kennis op blijven doen om aan te sluiten bij de behoeften in de veranderende maatschappij. Uit het niets heeft iedereen in de wereld de afgelopen tijd op zijn eigen manier ervaren dat wendbaarheid, waarvoor we dus opleiden, inderdaad cruciaal is om zowel op werk als op privé gebied goed te kunnen functioneren. Om de verspreiding van het coronavirus te minimaliseren, moet iedereen zich aanpassen en verantwoordelijkheden nemen. Zoveel mogelijk binnen blijven, hoesten en niezen in je elleboog, afstand van iedereen houden, een mondkapje dragen, niet of nauwelijks naar de horeca kunnen, ineens thuis een werkplek creëren en proberen om online het werk goed te doen. Kortom, het vraagt nogal wat van iedereen in de maatschappij om het leven hele-

maal om te gooien en daar komen allerlei vaardigheden bij kijken.

VAARDIGHEDEN OM FLEXIBEL TE KUNNEN ZIJN

Van docenten wordt veel gevraagd dit jaar, of ze nu in mindere of meerdere mate eigenschappen bezitten die gerelateerd zijn aan flexibiliteit. Met de beste bedoelingen proberen ze zich zoveel mogelijk aan te passen en het onderwijs op afstand goed te verzorgen. Maar ook als je kei hard werkt, zal niet alles direct perfect verlopen. Zo kun je niet altijd op de hoogte zijn van alle mogelijkheden van de tools en moet je ook genoeg tijd en energie kunnen vinden om daadwerkelijk veel aan te passen. Docenten die zich open opstellen en er alles aan doen om afstandsonderwijs zo goed mogelijk te verzorgen, leverden toch altijd wat op kwaliteit in. Dat is erg frustrerend. En dan was er buiten het werk om ook nog veel veranderd en werd er veel aanpassingsvermogen gevraagd om zich aan de veranderde regels te houden.

Mentaal moet je sterk zijn en veerkracht hebben om een goede balans »

FOTO: NENAD STOJKOVIC - WWW.FLICKR.COM

te houden tussen gestructureerd werken en ook flexibel zijn, met bij het thuiswerken een dunne scheidslijn tussen het wel en niet werken. Wanneer klap je de laptop definitief dicht tot de ochtend erna?

HET VRAAGT NOGAL WAT OM HET LEVEN HELEMAAL OM TE GOOIEN

Veerkracht gaat erover hoe iemand reageert en emoties reguleert bij tegenspoed, zoals in de corona tijd. Een hoge veerkracht stelt iemand in staat om optimistisch en enthousiast te blijven. Voor docenten betekent dit dat ze hun passie om te onderwijzen nog steeds kunnen inzetten en

ervaren dat studenten leren. Hiervoor is interactief afstandsonderwijs nodig, waarbij contact is en samen geleerd kan worden.

INTERACTIEF AFSTANDSONDERWIJS

Van levendige schoolgebouwen vol met studenten en docenten naar een plotselinge omslag met online onderwijs. Dat gebeurde in maart. Ondanks dat blended onderwijs al veel aandacht had in scholen, waarbij online en offline lessen afgewisseld worden, was dit nog nauwelijks tot niet vormgegeven en geïmplementeerd.

Docenten moesten dus ineens het gehele onderwijs omzetten naar een online variant. Niet stapsgewijs, zoals ze gewend zijn, maar ineens helemaal. En daar kwam veel bij kijken. Allerlei logische vragen kwamen op. Welke tools zijn er beschikbaar? Hoe

werken de tools? Voldoen ze wel aan de privacy regels? Welke lessen neem je op en hoe doe je dat goed? Hoe blijven studenten gemotiveerd? Hoe zorg je voor interactie in de les en betrek je iedereen erbij? Offline lessen goed omzetten naar online lessen vergt veel en andere didactische en ICT vaardigheden, waarbij je telkens start vanuit dezelfde basis: vanuit de leeruitkomsten/leerdoelen stem je onderwijsactiviteiten en toetsing erop af (constructive alignment)

De passie om te onderwijzen is voor vrijwel alle docenten grotendeels de interactie met de lerende. Iets uitleggen, de discussie aangaan, zien of dit landt en anders op een andere manier iets uitleggen, vragen aan elkaar stellen, samenwerken en met elkaar meedenken. Online verviel dit grotendeels, zeker omdat het onderwijs nog niet goed was ingericht, het vaak om grote groepen

ging en het werken niet vanuit een rustige situatie plaats kon vinden. Omdat er weinig interactie meer was met studenten, werd het moeilijk voor docenten om passie te blijven houden voor het vak. Veel docenten vonden het lastig om in te schatten hoe het met het welzijn van de studenten was, of ze überhaupt betrokken waren bij het onderwijs en of het lukte voor de studenten om het onderwijs goed te volgen.

Al deze bovengenoemde aspecten maken dat docenten zich heel flexibel moesten opstellen en snel naar nieuwe manieren moesten zoeken om toch onderwijskwaliteit te bieden en interactie met studenten te faciliteren. Door innovatieve werkvormen in te zetten, bijvoorbeeld door studenten in kleine groepjes samen te laten werken en virtueel langs te 'lopen' als docent, blijkt er dan gelukkig nog steeds wat interactie mogelijk.

DE VERANDERDE ROL VAN DE DOCENT

Docenten waren veelal gewend aan contactonderwijs, waarbij het uitleggen van theorie en het 'zenden van informatie' afgewisseld werd met meer interactieve en toegepaste opdrachten. De docent stelde zich op als expert en had controle over wat een student aangeboden krijgt en zag waaraan de studenten werken.

Door online onderwijs is de docentrol nu meer verschoven naar coaching. Studenten maken zich vaak zelf de inhoud van het vak eigen, door de aangeboden stof van de docent in eigen tijd te bekijken. Soms zijn dit bijvoorbeeld artikelen, soms filmpjes van de docent zelf of andere uitlegfilmpjes. Hiervoor moeten docenten ook ineens thuis zijn in de techniek en de mogelijkheden van alle tools. Vervolgens is er in het contact met de docent vooral ruimte

om vragen te stellen, verheldering te krijgen en feedback te krijgen op de opdrachten die studenten individueel of in groepjes maken. De docent zorgt dus voor de verdieping.

Het onderwijs en het contact tussen docent en studenten kan dus zowel synchroon als asynchroon plaatsvinden. Bij synchroon onderwijs is er een moment waarop docenten en studenten tegelijkertijd leren en in dezelfde online omgeving zijn, met als voordeel dat er directe feedback is. Bij asynchroon onderwijs is er geen interactie, zoals een opgenomen les. Het voordeel hiervan is dat het op eigen tempo en op een eigen gekozen moment kan. De combinatie van synchroon en asynchroon leren zorgt wel voor uitdagingen voor docenten. Zo sturen studenten veel vragen in tussen de interactieve momenten door. Wanneer ben je als docent bereikbaar? Reageer je ook 's avonds, in het weekend of in een vakantie? Hiervoor zou een docent idealiter afspraken moeten maken met de studenten en ook blijken studenten elkaar veel onderling te kunnen helpen in discussiefora. Af en toe kan een docent daar dan ook reacties of antwoorden op plaatsen, zodat het zichtbaar is voor de gehele groep. Zo bereikt de informatie niet alleen de ene student die via een chat of mail een vraag stelt, maar direct alle studenten.

CONCLUSIE

Flexibiliteit en adaptief vermogen zijn belangrijke vaardigheden in het leven. Studenten opleiden tot wendbare professionals die zich lerend opstellen en meegaan in innovaties past hier goed bij. De ervaringen die we nu opdoen door het coronavirus laten zien dat het niet gemakkelijk is om je veerkrachtig op te stellen en direct alles uit te kunnen voeren wat je graag wilt. Hiervoor zijn veel

factoren van belang, zoals tijd om je iets eigen te maken en substantiële veranderingen te bewerkstellingen, maar ook bijvoorbeeld didactische en technische hulpmiddelen.

In het onderwijs zien we veel interessante veranderingen, zoals het experimenteren met afstandsonderwijs en het gaandeweg ontdekken wat er (steeds meer) mogelijk is qua online didactische werkvormen en tools. Zo blijkt het vaak beter te werken om studenten in kleine groepjes aan het werk te zetten en iets op te laten leveren, zodat ze de camera aanzetten en interacteren. Deze ervaringen geven inzichten in welke onderdelen van het onderwijs zich wel en niet lenen voor online vormen.

BLIJF LEREN WAT WEL EN NIET WERKT EN WAAROM DAT IS

Er ontstaan steeds meer initiatieven om met anderen te delen wat wel niet werkt in het onderwijs en waarom. Aangezien de coronatijd langer duurt dan aanvankelijk gehoopt en gedacht, is het van belang te blijven leren wat wel en niet werkt en waarom dat is. Erg mooi om te zien dat docenten zich zo wendbaar en flexibel opstellen om in deze omstandigheden bij te blijven leren en dat ze daardoor kwalitatief zo goed mogelijk onderwijs blijven verzorgen. Een echte voorbeeldfunctie, als adaptieve en wendbare professional. ■

DR. MARIOLA GREMMEN IS ONDERWIJSKUNDIGE AAN DE AVANS ACADEMIE VOOR INDUSTRIE EN INFORMATICA DEN BOSCH